

بررسی مسائل کشورها

صنعت، معدن و... در اسپانیا

معدنی نسبت به سایر اعضای جامعه اروپا، اسپانیا ناچار است حدود یک سوم از مصرف مواد معدنی خود را از خارج تأمین نماید. در جدول شماره (۱) میزان تولید انواع فلزات طی سالهای ۱۹۸۲ الی ۱۹۸۹ نشان داده شده است. قابل توجه است که تا سال ۱۹۸۸ (سالی که آخرین رقم در دست است) میزان تولید سنگ آهن بیش از ۵۰ درصد نسبت به سال ۱۹۸۲ کاهش یافته و این در شرایطی است که اقتصاد اسپانیا از سالهای ۱۹۸۵ به بعد دوران رونق اقتصادی را گذرانده است. تولید مس این کشور نیز در طی دوره مزبور نوسانات زیادی داشته و از ۶۳ هزار تن در سال ۱۹۸۴ (حداکثر میزان تولید طی دوره) به ۱۶ هزار تن در سال ۱۹۸۷ (حداقل میزان تولید طی دوره) رسیده است، اما تولید آلومینیم در طی دوره مزبور نسبتاً با ثبات بوده است.

معدن: اسپانیا از نظر معادن سرزمینی غنی بشمار می‌رود و فعالیت‌های استخراج مواد معدنی حدود یک درصد از محصول ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد. سنگ آهن، جیوه و پتاس در اسپانیا به فراوانی یافت می‌شود بخش عمده‌ای از آن به خارج صادر می‌گردد، اورانیوم نیز در این سرزمین وجود دارد. میزان تولید تنگستن و سرب و روی به حدی است که صدور مقادیر زیادی از این کانیها را هنگامی که قیمت‌های جهانی مناسب باشد امکان‌پذیر می‌سازد. کودهای شیمیایی، بخصوص سوپر فسفات (Super Phosphate) در اسپانیا تولید می‌شود و سرمایه‌گذارهای فراوانی برای افزایش تولید این قبیل محصولات صورت گرفته، ضمن آنکه عقلایی کردن تولید این محصولات نیز دنبال می‌گردد. اما علی‌رغم بالا بودن ضریب خودکفائی محصولات

جدول (۱) میزان تولید سنگهای معدنی طی سالهای ۸۹-۱۹۸۲ واحد: (هزار تن)

۸۹	۸۸	۸۷	۸۶	۸۵	۸۴	۸۳	۱۹۸۲	
۲۵۲	۲۹۴	۳۲۱	۲۵۵	۳۷۰	۳۸۱	۲۵۸	۲۶۷	آلمینیوم
-	-	-	۲۵	۲۵۰	۵۵۲	۲۸۹	۲۶۱	آنتیموان (تن)
۳	۳	۲/۶	۳	۲/۲	۷/۳	۵/۲	۷/۲	بوکسیت
۲۸۰	۳۰۶	۲۹۷	۲۴۷	۲۶۸	۲۹۰	۲۷۸	۲۸۶	کادمیوم
۲۷	۱۸	۱۶	۵۲	۶۱	۶۳	۵۲	۴۸	مس
-	۳۸۸۰	۴۲۴۷	۵۵۵۶	۶۳۷۹	۷۲۲۵	۸۱۶۰	۸۲۵۶	سنگ آهن (محتوی %۵۵ آهن)
۷۴	۷۵	۸۳	۸۲	۸۷	۹۶	۸۲	۷۲	سرب
۱	۱/۶	۱/۶	۱/۵	۱/۵	۱/۵	۱/۴	۱/۷	جیسمسوه (تصفیه شده)
۱۷۸	۱۷۸	۱۷۸	۱۷۷	۲۲۱	۲۲۱	۱۸۵	۱۱۸	نقره (تن)
۰/۱	۰/۱	۰/۱	۰/۳	۰/۵	۰/۴	۰/۴	۰/۵	قلع
۰/۱	۰/۱	۰/۱	۰/۵	۰/۵	۰/۶	۰/۵	۰/۶	ننگستن
۰/۳	۰/۳	۰/۲	۰/۲	۰/۲	۰/۲	۰/۲	۰/۳	اورانیموم
۲۴۹	۲۷۷	۲۶۶	۲۳۳	۱۲۷	۲۲۸	۱۷۶	۱۷۲	روی

مأخذ: E.I.U., *Spain Country Profile 1990 - 91* (London: EIU Pub., 1990), PP. 17-18.

۱۹۲۰ به بعد مداخلات دولت در اقتصاد

گسترش فراوان یافت. بعد از جنگ داخلی (۳۹-۱۹۳۶) نیز مداخلات دولت در صنعت همچنان ادامه یافت. دامنه این مداخلات از کنترل قیمت و سطح تولید گرفته تا تملک بخش عمده ای از صنایع سنگین، از طریق «انستیتو صنایع ملی» (INI) که در سال ۱۹۴۱ تأسیس شده بود، گسترش می یافت.

سیاست استقلال اقتصادی که از سال ۱۹۳۹ تا ۱۹۵۹ ادامه یافت، باعث شد تا

صنعت، معدن و... در اسپانیا ۵۵

صنعت: فعالیت های صنعتی در اسپانیا بسیار دیرتر از اغلب کشورهای اروپایی شروع شده است، ولی در اواخر قرن نوزدهم ایالت های کاتالونیا (Catalonia) و باسک (Basque)؛ به عنوان دو مرکز مهم صنعتی به حساب می آمدند. در دهه ۱۹۲۰ صنایع کشتی سازی در جوار مراکز تولید آهن و فولاد در ایالت باسک در حال گسترش سریع بود. صنایع اسپانیا از سال ۱۸۹۲ تحت حمایت تعرفه های سنگین توسعه یافت و از دهه

صنایع اسپانیا به نحوی غیرکارا و پرهزینه و بدون ارتباط با دنیای خارج توسعه یابد. اما از سال ۱۹۵۹ به دنبال اجرای برنامه ثابت اقتصادی (Stabilization Plan) راه برای ادغام بیشتر در اقتصاد جهانی گشوده شد. در فاصله سالهای ۷۴-۱۹۶۴ (به استثنای دو سال ۱۹۶۷ و ۱۹۷۱) رشد صنعتی در اسپانیا بسیار زیاد بود و صنایع تولید فلزات اساسی، فرآورده های فلزی و محصولات شیمیایی نرخ رشد بسیار بالا و استثنائی را تجربه نمودند. صنایع اسپانیا در سال ۱۹۷۳ (که بیش از ۷۰ درصد از نیازهای انرژی این کشور از خارج وارد می شد) به آرامی نسبت به افزایش قیمت نفت واکنش نشان دادند، لیکن در سال ۱۹۸۲، یعنی سالی که جمع ارزش افزوده چهاربخش فولادسازی، کشتی سازی، نساجی و چرمسازی تنها ۱۶ درصد از کل ارزش افزوده تولید شده در بخش صنعت - در قیاس با ۲۸ درصد در اوایل دهه ۱۹۷۰ - را تشکیل می دادند، تغییرات ساختاری عمیقی به اجرا درآمد. برنامه تغییرات ساختاری در استقبال از تشکیل بازار واحد اروپا در سال ۱۹۹۲ همچنان در دو بخش خصوصی و عمومی دنبال می گردد و در همان سال قرار است کلیه تعرفه های مربوط به واردات کالاهای صنعتی از جامعه اروپا حذف گردد.

در سال ۱۹۸۲ که برنامه تغییرات ساختاری به اجرا درآمد، بخش انرژی بیشترین سهم (۴/۱۴ درصد) را در ارزش افزوده ایجاد شده در کل صنعت به خود

اختصاص داده بود و بعد از آن بخش تولید مواد غذایی، نوشابه و توتون با ۱۳/۷ درصد سهم قرار داشت (جدول شماره ۲)). ولی در طول دوره ۸۹-۱۹۸۴ آهنگ رشد زیر بخش های مختلف صنعت، مطابق جدول فوق، متفاوت بوده است. بالاترین نرخ رشد متعلق به زیربخش ماشین آلات الکتریکی است. دو زیربخش «نساجی و پارچه بافی» و «کفش و چرم» در طول دوره با کاهش در حجم تولید مواجه شده و زیربخش تولید و تبدیل فلزات پایین ترین نرخ رشد را داشته است.

در طول دوره مذکور، زیربخش تولید فولاد و کشتی سازی با کاهش تولید مواجه بوده است (جدول شماره ۳))، این کاهش تولید، به دنبال اجرای برنامه تغییرات ساختاری از سال ۱۹۸۳ در صنایع کشتی سازی و فولاد بوجود آمد.

صنایع کشتی سازی (همراه با صنایع شیمیایی، موتورسازی و ماشین ابزار) در دهه ۱۹۶۰ بسرعت توسعه یافت، اما در دهه ۱۹۷۰ از بحرانهای مختلف بین المللی، منجمله بحران نفت، بشدت لطمه دید، نحوی که زیانهای سنگینی را در سالهای ۱۹۸۷ (۴۰۰۸۲ میلیون پزوتا) و ۱۹۸۸ (۳۷۸۱۰ میلیون پزوتا) به بار آورد و کاهش قابل ملاحظه ای در تولید این بخش در سال ۱۹۸۸ به ثبت رسید. برنامه تغییرات ساختاری که در سال ۱۹۸۳ در این بخش به مورد اجرا گذارده شده بود، منجر به کاهش اشتغال به میزان ۱۹۶۶۰ نفر

صنایع خودروسازی اسپانیا این کشور را به یکی از عمده‌ترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان خودرو در دنیا تبدیل کرده است.

صنایع تکنولوژی اطلاعاتی، طراحی صنعتی و الکترونیک با سرمایه‌گذاری فراوان توسعه سریع یافته، بنحوی که در سال ۱۹۸۷ تولید تجهیزات مخابراتی نسبت به سال ۱۹۸۶ به رشد حیرت‌انگیز ۶۱/۲ درصد دست یافته است.

جدول (۲) ارزش افزوده بخش صنعت به تفکیک در سال ۱۹۸۲ و درصد افزایش حجم محصول در دوره ۸۹-۱۹۸۴

(درصد)

درصد افزایش حجم محصول (۸۹ - ۱۹۸۴)	ارزش افزوده (۱۹۸۲)	
۲/۵	۱۴/۴	انرژی
۴/۲	۶/۹	کامپوننت‌های غیرفلزی
۰/۵	۵/۵	تولید و تبدیل فلزات
۲/۳	۸/۲	محصولات شیمیایی
۶	۸/۸	فرآورده‌های فلزی
۵/۲	۴/۹	ماشین‌آلات غیر الکتریکی
۱۰/۸	۶/۲	ماشین‌آلات الکتریکی
۸/۷	۸/۴	تجهیزات حمل و نقل
۲/۶	۱۳/۷	اغذیه، نوشابه و توتون
-۱/۹	۶/۹	نساجی و پارچه‌بافی
-۰/۶	۱/۷	کفش و چرم
۴/۵	۳/۸	چوب، چوب‌پنبه و مبلمان
۳/۱	۵/۱	کاغذ و انتشارات
۴/۷	۴/۲	کامپوزیت و پلاستیک
۰۰۰	۲/۲	سایر
۲/۴	۱۰۰	کل

مأخذ: E.I.U., *Spain Country Profile 1990 - 91* (London: EIU Pub., 1990), P. 20.

صنایع اسپانیا از سال ۱۸۹۲ تحت حمایت تعرفه‌های سنگین و سپس با مداخله دولت در اقتصاد توسعه یافت.

جدول (۳) - تولید کالاهای صنعتی در سالهای ۸۹-۱۹۸۴

۱۹۸۹	۱۹۸۸	۱۹۸۷	۱۹۸۶	۱۹۸۵	۱۹۸۴	
۱۳۸۰۰	۱۱۸۶۱	۱۱۶۹۱	۱۱۸۸۲	۱۴۱۹۳	۱۳۴۸۴	مولاد (۴)
۰۰۰	۲۷۱۹۲۶	۳۴۰۵۱۳	۲۴۹۳۱۹	۲۵۳۱۰۵	۲۶۰۰۵۸	کشتی (۱)
۱۶۳۹	۱۴۹۸	۱۴۰۳	۱۲۸۲	۱۲۳۰	۱۱۷۷	انومبیل (۲)
۰۰۰	۳۶۸	۳۰۲	۲۵۱	۱۸۶	۱۳۲	خودروهای تجاری (۲)
۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۱۷۱۴۱	۱۶۵۵۰	تراکتور (۳)
۲۷۳۷۵	۲۴۳۷۲	۲۳۰۱۲	۲۲۰۰۱	۲۱۸۸۰	۲۵۴۳۵	سیمان (۴)
۰۰۰	۱۸۷۸	۱۷۰۳	۱۵۸۰	۱۴۴۸	۱۳۹۸	پلاستیک (۴)
۰۰۰	۰۰۰	۴۱۹۲	۳۸۱۴	۳۵۵۶	۳۴۷۵	لوازم خانگی برقی (۱)

(۲): هزار دستگاه

(۴): هزار تن

(۱): افزایش در تناژ ناخالص ثبت شده

(۳): دستگاه

مأخذ: E.I.U., *Spain Country Profile 1990 - 91* (London: EIU Pub., 1990), P. 21.

تغییرات ساختاری مجدد در صنعت فولاد این کشور، جهت کاهش ظرفیت تولید فولاد را صادر کردند^۱. برنامه تغییرات ساختاری که از سال ۱۹۸۳ به مورد اجرا درآمد، اغلب زیربخش های صنعت را در بر می گرفت و همانطور که قبلاً گفته شد افزایش بهای نفت در سالهای ۱۹۷۳ و ۱۹۷۹ اجرای این برنامه را الزامی گردانیده بود. از سوی دیگر، افزایش هزینه واحد نیروی کار،

گردید^۱. در سامبر سال ۱۹۸۷ نیز ۱۴ هزار کارگر شاغل در صنایع کشتی سازی شغل خود را از دست دادند. صنعت فولاد این کشور نیز سرنوشتی مشابه داشته است، بطوری که مابین سالهای ۱۹۸۴ تا آستانه سال ۱۹۹۰، حدود ۲۵ هزار کارگر شاغل در این صنعت شغل خود را از دست دادند. در سال ۱۹۸۷ مقامات جامعه اروپا اجازه مصرف ۲۸۳ میلیارد پزوتا برای اجرای برنامه

(1): Europa Publication Limited, *Europa Yearbook 1989*, 2Vols (London: Europa Pub., 1990) Vol.2., P.2333.

(2): *Ibid.*

سیاست استقلال اقتصادی که از سال ۱۹۳۹ تا ۱۹۵۹ دنبال شد، باعث گردید صنایع اسپانیا بنحوی غیر کارا و پرهزینه و بدون ارتباط با دنیای خارج توسعه یابد.

بسیار رضایت بخش و تقاضای داخلی نیز در حال رشد بوده است. البته در شش ماهه نخست سال ۱۹۹۰ نگرانیهایی در مورد فروش داخلی خودرو بروز کرد، در طول این مدت فروش داخلی خودرو ۸/۷ درصد قیاس با دوره مشابه سال ۱۹۸۹ کاهش داشته و فروش خودروهای ساخت داخل نیز ۹/۷ درصد پائین آمده است، در حالی که از فروش خودروهای وارداتی تنها ۱/۶ درصد کاسته شده است^۱. لازم به تذکر است که در اواسط دهه ۱۹۸۰، بعضی از تولیدکنندگان خودرو به دلیل تضعیف تقاضای داخلی مجبور به کاهش سطح تولید خود شده بودند. شرکت دولتی «SEAT» نیز که زبانهای سنگینی را متحمل شده بود، در سال ۱۹۸۶ به شرکت آلمانی «فولکس واگن» فروخته شد. با این وجود در طول دهه گذشته صنایع کشتی سازی، هوافضایی و فولاد جزو صنایع زیان ده بوده و انستیتو صنایع ملی (INI)، در سال ۱۹۸۷ زیانی به میزان ۴۲۶۰۰ میلیون پزوتا، عمدتاً از قبیل این سه صنعت به بار آورد.

تولید سیمان نیز که در سال ۱۹۸۵ به یکباره ۱۴ درصد کاهش یافته بود، بتدریج سیر صعودی گرفت، تا اینکه در سال ۱۹۸۹

رقابت پذیری محصولات صنایع اسپانیا را نیز بشدت کاهش داده بود و لذا کاهش نیروی کار در بخش های مختلف صنایع از نخستین هدف های این برنامه بود.

به هر حال میزان تولید فولاد در سال ۱۹۸۹ به سطح ۱۲/۸ میلیون تن رسید که پایین تر از سال ۱۹۸۴ قرار داشت و ۵ درصد کاهش به همراه داشته است. اما کاهش تولید در صنایع کشتی سازی بسیار بیشتر از این بوده، بطوری که در سال ۱۹۸۸ نسبت به سال ۱۹۸۴، ۴۰/۸ درصد کاهش داشته است.

در این میان صنایع خودروسازی اسپانیا یک استثنا به شمار می رود. با کمک سرمایه گذارهای خارجی، این صنعت در دهه ۱۹۸۰ بیشترین نیروی کار فعال را در قیاس با سایر بخشها در اختیار داشت و اسپانیا را به یکی از عمده ترین تولیدکنندگان و صادرکنندگان خودرو در دنیا تبدیل کرده بود. در سال ۱۹۸۹ تعداد خودروهای تولید شده، بیش از ۱/۶ میلیون واحد رسیده بود که نسبت به سال ۱۹۸۸، ۹/۴ درصد رشد نشان می دهد، ضمن اینکه میزان زیادی از آن نیز به خارج صادر گردیده بود. فروش خودروها در بازارهای داخلی نیز

(1): E.I.U., *Spain Country Report* No. 4., 1990 (London: EIU Pub., 1990), P. 19.

به متجاوز از ۲۷/۳ میلیون تن رسید که نسبت به سال ۱۹۸۴ بیش از ۷/۶ درصد رشد نشان می‌دهد.

زیربخش صنایع شیمیایی نیز در طول دهه گذشته دوران موفقی را پشت سر گذاشته است. به لطف سرمایه‌گذاری فراوان بخش خصوصی و بخش عمومی، این زیربخش توسعه فراوان یافته، به نحوی که در اواسط دهه ۱۹۸۰ حدود ۱۵ درصد از صادرات این کشور را به خود اختصاص داده بود. در صنایع کاغذسازی و دارویی برنامه عقلایی کردن تولید پیاده شده است، اما بهتر از آن تأکیدی است که بر صنایع مدرن - یعنی صنایع تکنولوژی اطلاعاتی، طراحی صنعتی و الکترونیک - با سرمایه‌گذاریهای فراوان به عمل آمده و منجر به رشد سریع آن شده است، بنحوی که در سال ۱۹۸۷ تولید تجهیزات مخابراتی نسبت به سال ۱۹۸۶ به رشد حیرت‌انگیز ۶۱/۲ درصد دست یافته است.^۱

شاخص‌های تولید صنعتی در سال ۱۹۹۰ نیز نشان از افزایش داشته است. در مقایسه با ماه مه سال ۱۹۸۹، تولید صنعتی ۳/۷ درصد افزایش نشان می‌دهد، بنحوی که ارقام پنج ماهه اول این سال، ۱/۵ درصد بالاتر از میانگین پنج ماهه اول سال قبل قرار داشت. علی‌رغم اینکه تولید کالاهای مصرفی در ماه مه ۱۹۹۰، نسبت به ماه مشابه

در سال قبل ۷/۸ درصد و در طول پنج ماهه اول سال ۱۹۹۰ نسبت به پنج ماهه اول سال قبل ۴/۹ درصد رشد داشته است، اما تولید کالاهای سرمایه‌ای ۴/۵ درصد در مقایسه با ماه مه ۱۹۸۹ و ۳/۹ درصد نسبت به پنج ماهه اول سال قبل کاهش یافته است. لازم به تذکر است که سفارشات ماشین‌ابزار و کالاهای سرمایه‌ای در طول ماه آوریل و مه شروع به افزایش نموده است.^۲

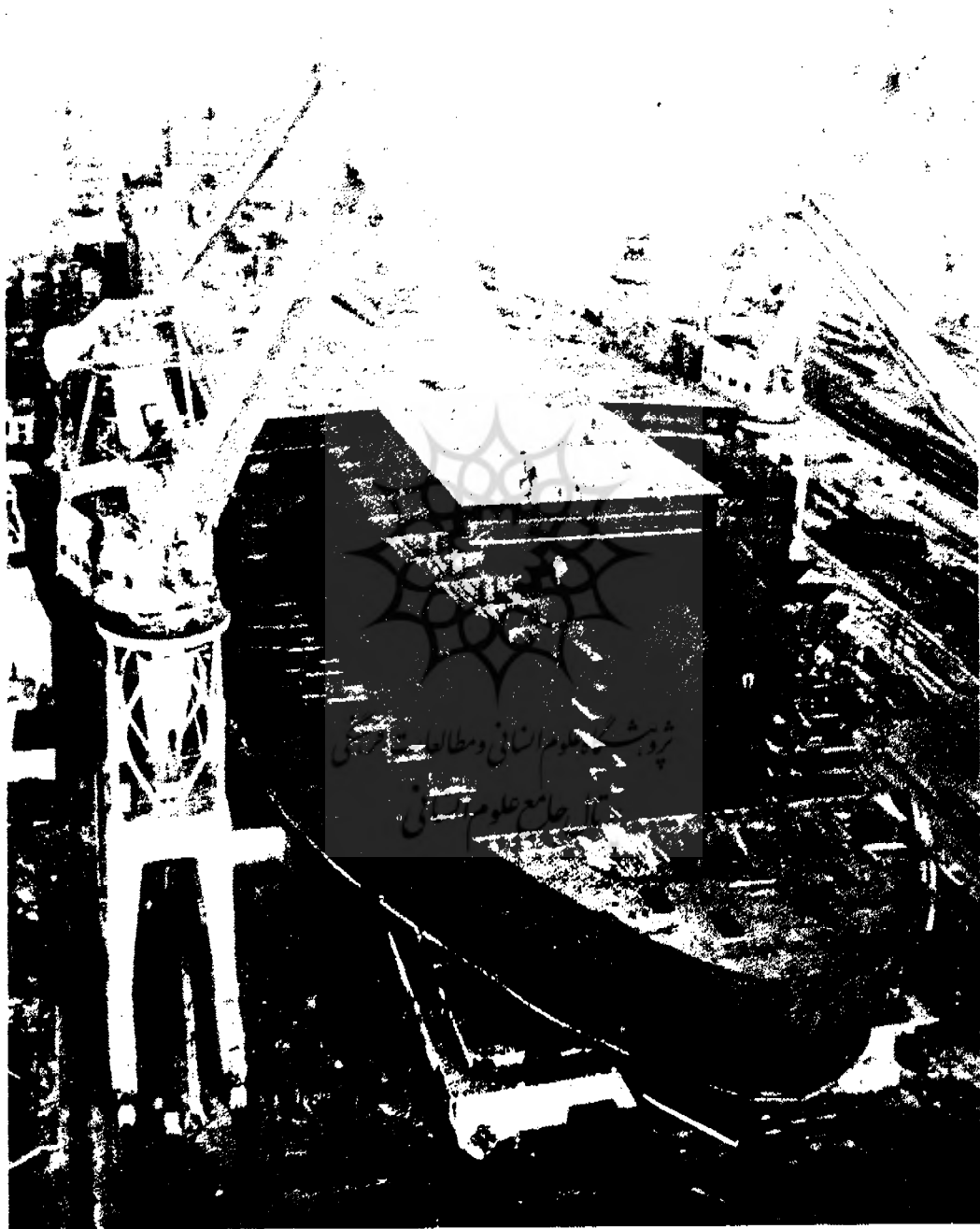
انرژی: نفت و الکتریسته. در سال ۱۹۸۱، بدنبال استقبال از ورود به جامعه اروپا و ایجاد هماهنگی در مشارکت بخش عمومی در اکتشاف، تولید و توزیع نفت، گاز و محصولات پتروشیمی، شرکت دولتی «Repsol» تأسیس گردید، اما تا کنون کلیه تحقیقات برای اکتشاف ذخایر نفت و گازی نتیجه‌مانده و تأکید بیشتر بر انعقاد موافقت‌نامه‌ای بلندمدت عرضه یا خرید ذخایر خارجی است. بخش اعظم تولید کنونی نفت از حوزه کازابلانکا (متعلق به شرکت دولتی Repsol) به دست می‌آید. موافقت‌نامه‌هایی نیز برای پیوستن اسپانیا به سیستم لوله‌کشی گاز اروپا به عمل آمده، ضمن اینکه هنوز اسپانیا برای واردات گاز به لیبی و الجزایر وابسته است. بعلاوه مذاکراتی برای واردات گاز از شوروی و خرید حوزه‌گاز مایع نیجریه در جریان است. از سال ۱۹۹۲ به بعد اسپانیا مجبور خواهد بود

(1): Europa Publication Limited, *Op. Cit.*, P.2333.

(2): E.I.U., *Spain Country Report No. 4 Op. Cit.*, P.18.

در مقابل شوک نفتی ۷۴-۱۹۷۳، اتخاذ سیاستهای قاطع که در وهله نخست از طریق کنترل قیمت‌ها و دستمزد اعمال می‌شد لازم گردید.

پژوهش‌های علمی و مطالعاتی
دانشگاه علامه طباطبائی

جدول (۵) - تولید، واردات، صادرات و مصرف انرژی، ۱۹۸۹ (معادل یک میلیون تن نفت)

تولید	گاز	ذغال	الکتریسیته	سایر	کل
عرضه اولیه :					
۱/۴	۱/۴	۱۳/۴	۱۶/۳	۰/۵	۳۳
۶۰/۲	۳/۴	۵/۹	۰/۶ ^(۱)	-	۷۰/۱
۱۱/۵	-	۰/۱	۱/۸ ^(۱)	-	۱۲/۶
-۱/۰	-۰/۱	۰/۹	-	-	-۰/۲
۴۹/۱	۴/۷	۲۰/۱	۱۵/۹ ^(۱) ۶/۱ ^(۲)	۰/۵	۹۰/۳ ۸۰/۲
مصرف نهائی ^(۲) :					
۲۳/۳	-	-	۰/۳ ^(۲)	-	۲۳/۶
۷/۴	۳/۲	۴/۱	۵/۵ ^(۲)	۰/۴	۲۰/۶
۶/۳	۱	۰/۳	۴/۶ ^(۲)	-	۱۲/۲
۵/۳	۰/۲	-	-	-	۵/۵
۴۲/۳	۲/۲	۴/۴	۱۰/۲ ^(۲)	۰/۴	۶۱/۹

مأخذ: E.I.U., Spain Country Profile 1990 - 91 (London: EIU Pub., 1990), P. 19.

- (۱): بر مبنای نهاده: یعنی میزان نفت مورد نیاز برای تولید الکتریسته در یک نیروگاه حرارتی با راندمان ۳۸/۵ درصد، به نحوی که میزان انرژی الکتریکی تولید شده معادل با انرژی نفت مصرف شده باشد.
- (۲): بر مبنای محصول.

جدول (۶) - ساختمانهای آغاز شده و در دست تکمیل طی سالهای ۸۹-۱۹۸۴

۱۹۸۹	۱۹۸۸	۱۹۸۷	۱۹۸۶	۱۹۸۵	۱۹۸۴
۲۷۸/۵	۲۶۹/۱	۲۵۱/۸	۲۱۴/۶	۲۲۲/۳	۲۰۰/۵
۲۳۴/۸	۲۳۹/۴	۲۰۲/۶	۱۹۵/۲	۱۹۱/۴	۲۰۲
۱۴۴۳/۸	۹۹۰/۱	۷۲۴/۸	۵۹۳	۵۸۹/۶	۴۱۶/۱

مأخذ: E.I.U., Spain Country Profile 1990 - 91 (London: EIU Pub., 1990), P. 22.

صنایع اسپانیا از سال ۱۹۷۳ به بعد و با بروز بحران‌های نفتی زبان‌های شدیدی متحمل شدند، لذا برنامه تغییرات ساختاری در این بخش الزامی گردید.

(Costa Brava)، کوستابراوا (Balearic)، و کوستادل سول (Costa del Sol) واقع در اندلس و جزایر قناری است. کوشش‌هایی برای افزایش جاذبه‌های فرهنگی شهرهای عمده اسپانیا به عمل آمده است و پیش‌بینی می‌شود این صنعت با توجه به برگزاری نمایشگاه سویل و المپیک بارسلون رونق فراوانی یابد.

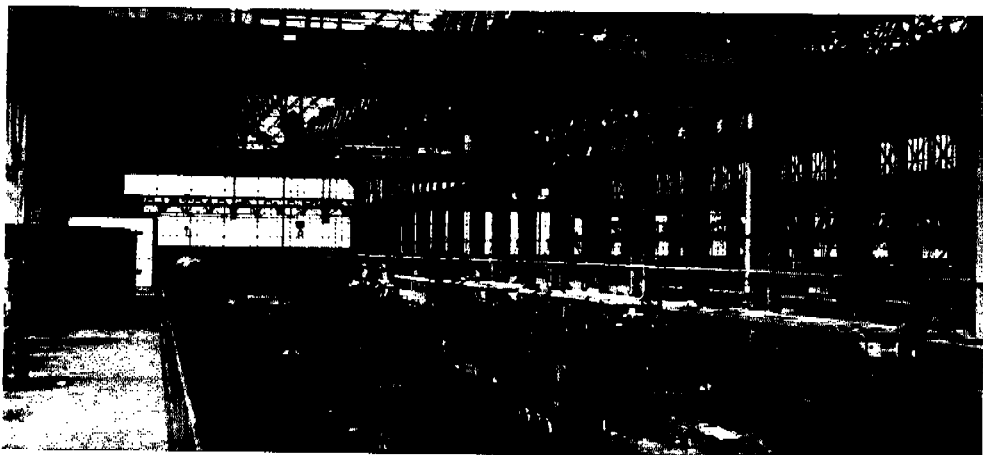
بزرگی به تعادل تراز پرداختهای اسپانیا محسوب می‌گردد. در سال ۱۹۸۹، ۵۴ میلیون نفر از اسپانیا دیدن کرده‌اند که حدود ۰/۲ درصد نسبت به سال ۱۹۸۸ کاهش نشان می‌دهد. درآمد حاصل از جهانگردی در سال ۱۹۸۹ نسبت به سال قبل ۱/۸ درصد کاهش یافت، ولی در طول سالهای ۱۹۸۴ الی ۱۹۸۸ افزایش مداومی را شاهد بوده است. نقاط دیدنی این کشور در جزایر بالئاریک

جدول (۷) - جهانگردی در اسپانیا طی سالهای ۸۹-۱۹۸۴

۱۹۸۹	۱۹۸۸	۱۹۸۷	۱۹۸۶	۱۹۸۵	۱۹۸۴	
۱۹۲۴/۳	۱۹۶۱/۲	۱۸۲۵/۷	۱۶۷۱/۹	۱۳۷۴/۷	۱۲۴۷/۸	درآمد حاصل از جهانگردی (میلیاردها پیزوئتا)
۴/۳	۵	۵/۱	۵/۲	۴/۹	۵	درصد نسبت به GDP
۵۴	۵۴/۲	۵۰/۵	۴۷/۴	۴۳/۲	۴۲/۹	تعداد جهانگردان وارد شده (میلیون نفر)
۳۵/۶	۳۶/۲	۳۶/۲	۳۵/۳	۳۱/۸	۲۹/۱	درآمد حاصل از هرجهانگرد (هزار پیزوئتا)

مأخذ: E.I.U., *Spain Country Profile 1990 - 91* (London: EIU Pub., 1990), P. 22.

صنعت توریسم یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی اسپانیا و کمک بزرگی به تعادل تراز پرداختهای این کشور محسوب می‌گردد.

حمل و نقل و ارتباطات: به دلیل

کوهستانی بودن کشور اسپانیا، مشکلات فراوانی جهت ایجاد شبکه های جاده ای و راه آهن مناسب وجود دارد. در سال ۱۹۸۰ کلاً ۱۳۵۴۲ کیلومتر خطوط راه آهن در این کشور وجود داشت. در سال ۱۹۸۷ خطوط راه آهن یک میلیارد تن - کیلومتر بار و ۱/۳ میلیارد نفر - کیلومتر مسافر جابجا نموده است. در همین سال دولت برنامه نوسازی خطوط راه آهن را تصویب نمود که به موجب آن تا سال ۲۰۰۰ راه آهن این کشور در حد استانداردهای اروپایی ظاهر می گردد و در این رابطه قرار است ۱۶/۸ میلیارد دلار هزینه گردد. خطوط راه آهن سریع السیر نیز قرار است به هنگام برگزاری نمایشگاه سویل (در سال ۱۹۹۲) افتتاح گردد، اما مشکلات فنی و هزینه بسیار سنگین، در انجام آن تأخیرهایی را بوجود آورده که منجر به مشاجره های سیاسی شده است.

در سال ۱۹۸۵ حدود ۷۳ درصد از کل

محمولات (برحسب تن - کیلومتر) از طریق جاده ها جابجا شده است. پروژه های متعددی برای احداث راه های جدید در ارتباط با نمایشگاه سویل و المپیک بارسلون اعلام شده است. خودروهای جدید ثبت شده در سال ۱۹۸۹ نیز به ۱،۱۴۹،۳۷۳ دستگاه افزایش یافته است.

در سال ۱۹۸۶ در اسپانیا به ازای هر هزار نفر جمعیت ۳۸۱ تلفن وجود داشته است. روزنامه های اصلی یومیه این کشور نیز عبارتند از: «Elpais»، «ABC» و «Diario 16» مهمترین روزنامه یومیه محلی نیز «Lavanguardia» نام دارد. در سال ۱۹۸۹ تلویزیون این کشور از انحصار دولت خارج شد و به سه ایستگاه تجاری خصوصی اجازه پخش برنامه اعطا گردید. دولتهای محلی باسک و کاتالونیا نیز شبکه پخش اخبار مخصوص به خود را دارند. ایستگاههای عمده رادیو در این کشور نیز «SER» و «رادیو ملی اسپانیا» می باشد.